

*Ольга Халілова, аспірантка кафедри теорії та історії педагогіки
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова
м. Київ*

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ

У статті автор розглядає загальну специфіку економічного виховання учнів та можливості формування економічно відповідальної поведінки в процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічно відповідальна поведінка особистості покликана підвищувати рівень економічної культури, формуючи водночас відповідальність перед собою та суспільством. Необхідність формування саме такої поведінки головним чином зумовлена економічними перетвореннями в нашій державі, а також виділенням економічного виховання в окрему галузь. Саме через призму економічного виховання, за нашими переконанням, відбувається формування економічно відповідальної поведінки. Як і процес виховання в цілому, економічне виховання є досить багатограним явищем, яке вимагає від педагога застосування певних знань, умінь, навичок, наполегливості, творчого підходу тощо.

Економічне виховання безпосередньо пов'язане з розумовим вихованням, оскільки озброює учнів знаннями основ наук, зокрема економічних. Так, у процесі економічного виховання вони засвоюють певну сукупність економічних знань: факти, термінологію, символи, імена, дати, поняття, зв'язки та відображені в правилах, законах, закономірностях і формулах залежності між ними. У процесі як розумового, так і економічного виховання, учні оволодівають основними операціями мислення (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація), завдяки чому можливе формування економічно відповідальної поведінки.

Враховуючи те, що в цілому процесом виховання вважається система виховних заходів, спрямованих на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості, відповідно, економічне виховання значною мірою доповнює формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості.

Економічне виховання, як і виховання загалом, підпорядковується внутрішнім та зовнішнім суперечностям. Серед внутрішніх суперечностей між зростаючими соціально значущими завданнями,

які потрібно розв'язати вихованцю, і можливостями, що обмежують спрямовані на їх розв'язання його вчинки та дії, а також суперечність між зовнішніми впливами та внутрішніми прагненнями вихованця. До зовнішніх суперечностей належать невідповідність між виховними впливами школи і сім'ї, зіткнення організованого виховного впливу школи зі стихійним впливом на учнів зовнішніх обставин, неоднакове ставлення до учнів педагогів, які не завжди дотримуються принципу єдності вимог (у результаті чого в учнів формується ситуативна поведінка, безпринципність, що має негативний вплив на виховний процес), а також суперечність, породжена наявністю в окремих учнів досвіду негативної поведінки, їх постійними конфліктами з педагогами, однокласниками, батьками [6].

Також економічне виховання базується на дотриманні загальних принципів виховання, зокрема цілеспрямованості виховного впливу, зв'язку із життям, єдності свідомості та поведінки у вихованні, вихованні особистості в колективі, поєднанні педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю учнів, поєднанні поваги до особистості виховання з розумною вимогливістю до нього, індивідуального підходу до учнів у вихованні, принципів системності, послідовності й наступності у вихованні, а також єдності педагогічних вимог школи, сім'ї і громадськості.

Очевидним є також зв'язок між економічним та громадянським вихованням, оскільки громадянське виховання орієнтується на формування свідомого громадянина, патріота, професіонала в сучасних економічних умовах країни. Громадянське виховання передбачає розвиток культури міжетнічних відносин, яка базується на економічних, політичних, правових і духовних засадах.

Проблему формування економічно відповідальної поведінки досліджували Н. Побільченко,

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ

І. Смолюк, Н. Грама, Р. Пустовійт, В. Кремень тощо.

Окремі аспекти економічного виховання під час уроків гуманітарного циклу розглядають І. Прокопенко, І. Сасова, О. Шпак, О. Шем'якін, Б. Шем'якін.

Варто відзначити, що потужними засобами економічного виховання та формування економічно відповідальної поведінки вважаються предмети соціально-гуманітарного циклу: історія, географія, природознавство, література, мови тощо. Враховуючи те, що економічне виховання значною мірою впливає на формування наукового світогляду, основою якого є погляди і переконання, очевидним є формування економічно відповідальної поведінки на основі знань про природу, суспільство, що є внутрішньою позицією особистості.

Незважаючи на підвищений інтерес дослідників до проблеми формування економічно відповідальної поведінки, можливості цього компонента вітчизняної педагогіки досі залишаються недостатньо вивченими.

Тому **провідною метою наукової статті** є дослідження здатності формування економічно відповідальної поведінки під час вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу. На нашу думку, тема даної статті досить актуальна, оскільки саме сформованість економічно відповідальної поведінки є запорукою адаптації особистості в умовах економічного розвитку та самоідентифікації України як невід'ємної складової європейської спільноти не лише у географічній, а й у цивілізаційній площині.

Виклад основного матеріалу. Економічне виховання загалом і формування економічно відповідальної поведінки зокрема здійснюється у процесі вивчення основ економічних знань, трудового навчання. На уроках математики, фізики, хімії, біології учні вивчають наукові основи виробничих процесів, розв'язують задачі економічного змісту, дізнаються про використання на виробництві досягнень науки і техніки, що значною мірою сприяє економічному вихованню в цілому та формуванню економічно відповідальної поведінки зокрема. Основною перевагою формування економічно відповідальної поведінки в процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу є те, що у такий спосіб вищезгадана поведінка формується безперервно (враховуючи регулярний характер уроків) та ненав'язливо.

Першочергово слід зазначити, що історичний розвиток моделей економічної поведінки людини є багатокомпонентним і суперечливим явищем. Внаслідок зміни ідеалів відбулася зміна ставлен-

ня до економічних якостей особистості. Але в будь-якому випадку базовою основою формування економічно відповідальної поведінки є економічне мислення, економічна свідомість, економічні інтереси, економічна мотивація в умовах існування певних соціальних стереотипів, характерних для соціально орієнтованої ринкової економіки [7].

Економічному життю людини притаманні такі соціальні почуття, як колективізм, господарність, обов'язок та дисципліна. Крім того, економічна культура передбачає формування у школярів певних моральних якостей, вкрай необхідних для їх майбутньої трудової діяльності, зокрема суспільної активності, підприємливості, ініціативності, господарського і бережливого ставлення до суспільного добра, раціоналізаторських здібностей, відповідальності, прагнення до рентабельності, продуктивної праці, високої якості продукції, особистого успіху й добробуту. Усі ці риси тісно взаємодіють із формуванням економічно відповідальної поведінки, яка є базисом для розвитку таких економічних навичок, як планування і організація своєї праці, виконання професійних обов'язків і трудових завдань відповідно до встановлених та інших нормативів, пошуку шляхів підвищення ефективності своєї праці тощо. Вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу є потужним засобом для розвитку зазначених економічних навичок.

Враховуючи те, що вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу є стабільним явищем навчального процесу, можна із впевненістю заявити, що формування компонентів економічно відповідальної поведінки за таких умов забезпечує їх глибину, послідовність і стійкість.

Дослідження можливостей формування під час вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу таких структурних компонентів економічно відповідальної поведінки, як діловитість, самостійність, толерантність, законослухняність, працьовитість, підприємливість, раціональність та ін., вимагає чіткого поділу відповідно до потенційних можливостей предметів соціально-гуманітарного циклу. Наприклад, законослухняність головним чином розвивається під час вивчення правознавства. Адже функціональним призначенням цього навчального предмету є надання інформації про права та обов'язки громадян, специфіку галузей права в Україні. Вивчаючи, наприклад всесвітню історію та дізнаючись про економічну політику в часи Наполеона Бонапарта, вихованці дізнаються про причини кризи 1810 року. Аналізуючи ці та інші історичні періоди криз та економічного розквіту, залучивши до цього критичне мислення, є можливість зробити узагальнення

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ

стосовно того, якими саме економічними рисами повинна бути наділена людина та суспільство з метою уникнення економічних спадів.

Додатковим джерелом формування економічно відповідальної поведінки є вивчення географії, насамперед економічної. На прикладі розвинених країн світу за умови аналізу їхнього економічного розвитку можна виокремити складові частини економічного успіху, що є співзвучними з компонентами економічно відповідальної поведінки (зокрема, діловитістю, відповідальністю, працьовитістю, підприємливістю, раціональністю та ін.). Існує тісний взаємозв'язок між історією та економічною географією: історичні знання є підкріплюючим засобом для кращого розуміння особливостей економічної географії певних країн світу.

Вивчаючи мови (включаючи іноземні), вихованці мають можливість вдосконалювати письмову форму свого зв'язного мовлення, цим самим формуючи самостійність у всіх її проявах. У процесі вивчення іноземної мови економічна тематика займає чільне місце, завдяки чому вдосконалюються і поповнюються раніше отримані економічні знання. Адже багато уваги приділяється таким економічним темам, як "Економіка Великобританії, України, США", "Політичний устрій Великобританії, України, США", а також діалогам та вправам, пов'язаним з даними темами. Застосування групових форм навчання розвиває навик поєднувати колективні та власні інтереси, формує вміння працювати в колективі, що позитивно впливає на формування економічно відповідальної поведінки. Використання діалогічного мовлення, пов'язаного із темами бізнесу та економіки, є базисом для формування під час уроків іноземної мови таких рис економічно відповідальної поведінки, як діловитість, підприємливість та раціональність. Так, використання як форм навчання домашнього читання в процесі вивчення іноземної мови дає змогу не лише формувати іншомовну компетенцію учнів, але й водночас, незважаючи на відмінності національних світоглядів, за допомогою вчинків та рис характеру національних героїв формувати економічно відповідальну поведінку. Наприклад, знайомлячись із двома працелюбними братами, героями літературного твору "Два веронці" А. Крошті, учні середніх класів вчать на прикладі хлопчиків бути підприємливими (герої спочатку продавали суніці, потім чистили перехожим взуття на вулиці, проходили екскурсії гостям міста тощо). Діти мають змогу виховувати в собі відповідальність, беручи до уваги образи хлопчиків, які заробляли гроші для того, щоб вилікувати свою хвору сестру.

Яскравим приклад зв'язку економіки та англійської мови нам показує М. Колесникова та Л. Коровникова у розробці інтегрованого уроку "Я починаю свій бізнес". Діти презентують чотири різні компанії: туристична фірма "Навколо світу", косметична компанія "Майстер-масаж", ветеринарна служба "Найкращий друг", англійська компанія "British Steel Limited Corporation" [7].

Безумовно, потужним засобом формування економічно відповідальної поведінки є уроки української та зарубіжної літератури. Саме герої літературних творів є взірцями для наслідування, їхні риси характеру і вчинки стають матеріалом для аналізу та критичного мислення вихованців. Наприклад, аналізуючи образи Толика і Федька із оповідання В.К. Винниченка "Федько – халамидник", учні п'ятого класу навчаються бути відповідальними. Старшокласники, вивчаючи п'єсу О. Коломійця "Дикий ангел", знайомляться зі специфікою виховання людини-трудівника на прикладі Платона Микитовича Ангела, який не відділяє себе від держави, а вважає себе її частиною. Він вважає, що кожна людина повинна вболівати за народне добро, не залишатися байдужою до безгосподарності. Прагнення Платона Ангела до заможного життя невіддільне від загальнонародних, державних інтересів, а думка про бережливість та ощадливість завжди залишається актуальною. Тому риси характеру цього літературного героя варті наслідування і дають змогу формувати економічно відповідальну поведінку.

У процесі вивчення творів української літератури учні також отримують значні можливості формування власної економічно відповідальної поведінки. Так, знайомлячись із Михайликом, літературним героєм повісті М.М. Стельмаха "Гусилебеді летять", вчать бути витривалими і працелюбними. Адже Михайлик з дитинства залучився до роботи по господарству і в усьому допомагає батькам. Хлопчик навчився жати, розуміючи, що цим самим зробить значний внесок у сімейне господарство. Вдалі приклади використання казок з метою формування економічно відповідальної поведінки демонструє нам О. Захарова на прикладі казок "Як кіт з лисом чоботи купували" та "Чому пси та коти ворогують" [4]. Знайомлячись із Наталкою Полтавкою з однойменної п'єси І.П. Котляревського, дев'ятикласники мають змогу навчитися бути добропорядними і працьовитими.

Працелюбною і водночас надзвичайно відповідальною є головна героїня оповідання М.М. Коцюбинського "Харитя". Дівчинка піклувалася про свою хвору матір і працювала на ниві.

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ

Події, зображені в літературному творі, не можуть залишити байдужими юних читачів. Риси характеру дівчинки є вагомим інструментом для формування економічно відповідальної поведінки підростаючого покоління. Вивчаючи повість Г.М. Тютюнника “Вогник далеко в степу”, на прикладі Павла учні вчаться бути працьовитими, підприємливими і витривалими, адже Павло – справжній господар, який не мислить себе без роботи. Він усвідомлює те, що саме на ньому тримається господарство. В цілому твори української літератури є бережним засобом не лише для формування моральних якостей учнів, а й економічно відповідальної поведінки.

Також великий вплив на формування економічної поведінки має вивчення біографії українських письменників, їх поглядів на економіку того чи іншого історичного періоду України. Наприклад, І. Франко був не тільки письменником але й економістом. Він готував підручник політичної економіки для робітничих гуртків, частина підручників була перероблена і надрукована під назвою “Розмова про гроші та скарби”, брав активну участь в укладанні “Програми галицьких соціалістів”, “Народної програми” Національної демократичної партії. Саме на думку І. Франка, “економіка є найважчою і найважливішою з усіх, тому що досліджує між іншими причини злиднів і багатства людей, вчить про працю, про плоди праці та їх розподіл і, одним словом, показує нам життя людини в її щоденній повній сфері із всіма її потребами... Безперечно, ця наука має найбільше значення для працюючих класів, бо вчить, що єдиною основою людського щастя і добробуту є праця”. Як економіст-теоретик багато своїх праць присвятив окремим питанням політичної економії, розкриттю економічних законів, формуванню економічних понять, аналізу конкретних ситуацій тощо. На той час економічні погляди Франка були науково обґрунтованими та прогресивними [13].

Уроки зарубіжної літератури виконують аналогічну функцію у формуванні економічно відповідальної поведінки. Так, роман Д. Дефо “Пригоди Робінзона Крузо” вчить бути винахідливим, хоробрим, цілеспрямованим, старанним, працелюбним, мати силу волі і оптимізм, що важливо для формування економічно відповідальної поведінки.

Образ Сантьяго із повісті Е. Хемінгуей “Старий і море” сповнений такими рисами характеру, як витривалість, працелюбність. Це насамперед пов’язано із тим, що “море не любить слабких, воно розуміє людей мужніх духом, гордих і міцних”. Осмислення вихованцями особливостей цього літературного героя зумовлює захоплення і

прагнення бути таким самим, як старий, що в кінцевому результаті позитивно впливає на формування економічно відповідальної поведінки.

Вагомим фактором у формуванні економічно відповідальної поведінки є вивчення таких предметів соціально-гуманітарного циклу, як історія, суспільствознавство та економічна географія. Знайомлячись, наприклад, з історією Єгипту, учні дізнаються, що сільське господарство стало основою економіки цієї країни протягом додинастичного періоду й періоду Давнього царства. Також вони отримують інформацію про те, що бурхливий економічний розвиток Єгипту припав на період нового царства, що базувалося на припливі великої кількості сировини, худоби, золота, данини, робочої сили у вигляді полонених, застосуванні знарядь з бронзи, розвитку конярства і спробах вирощування нових сортів дерев тощо. Отже, діти усвідомлюють те, що економічне процвітання має досить розгалужену структуру і вимагає підприємливості та вміння швидко адаптуватися в нових умовах.

Вивчаючи специфіку економічного життя Росії під час реформ Петра I і формування російського абсолютизму, учні дізнаються, що саме війна зі Швецією та честолюбні плани Петра I щодо зміцнення Росії породили жорсткі вимоги до економічного зростання країни, яке з 1690 року стало провідною метою Петра I і, незважаючи на ряд значних перешкод, продовжувалося до останніх днів його життя. Як відомо, Петро I вважав домінуючими засобами економічного зростання введення іноземних методів, пильний контроль та підтримку уряду насамперед у розвитку промисловості. Аналізуючи діяльність Петра I у сфері економічного розвитку Росії, учні мають змогу узагальнити найефективніші компоненти цієї діяльності і, уявивши себе на місці згаданого діяча, спробувати розробити власну модель економічного розвитку. Враховуючи те, що розробка даної моделі потребує основних рис економічно відповідальної поведінки, очевидно, що учні зіштовхнуться із потребою розвитку цих рис.

Процес вивчення економічної географії є потужним засобом економічного виховання загалом і формування економічно відповідальної поведінки зокрема, а також джерелом мотивації для отримання учнями політичних знань. Зокрема, дізнаючись про економічне зростання Аргентини внаслідок зміщення від рослинництва до тваринництва, про значний рибпромисловий потенціал і гірничодобувну промисловість Бразилії, про значущість Євротунелю під Англійським каналом для Великобританії, про значення виноградарства для економіки Іспанії тощо, учні роблять з допо-

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ

могою вчителя власні висновки щодо раціональності та засобів реалізації економічного розвитку. На цих прикладах вони також визначають, які риси необхідні особисто кожному із них для того, щоб забезпечити власний добробут і зробити певний внесок в економіку своєї держави.

Вивчаючи суспільствознавство, старшокласники дізнаються не лише про поняття держави та її основні ознаки, форми державного устрою, роль держави та її основні ознаки, роль держави в політичній системі суспільства тощо, а й про основні передумови і закони економічного розвитку суспільства. Маючи уявлення про ці передумови і закони учні усвідомлюють, які риси характеру вимагаються від кожного з них для економічного процвітання Батьківщини. Саме таким чином формується економічно відповідальна поведінка, адже риси людини, необхідні для економічного процвітання країни, є елементами цієї поведінки.

Для того, щоб процес вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу став першоосновою для формування економічно відповідальної поведінки, важливо, щоб навчання було творчим процесом і будувалося на дослідницькій діяльності вихованців. Для цього потрібно, щоб воно включало постановку і розв'язання системи творчих завдань. Проблематичність предмету та пошук можливих способів її розкриття перетворюють навчання на дослідницький процес, у результаті якого набуваються нові знання, виробляються способи творчої діяльності.

У ході навчання відбувається узагальнення інформації, аналіз зв'язків засвоєння вже відкритих у науці законів та закономірностей, а також застосування знань на практиці.

Рушійними силами вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу є зовнішні і внутрішні суперечності. Зовнішніми є суперечності між вимогами суспільства до процесу навчання та його станом. Головні рушійні сили – суперечності між вимогами вчителя та наявним рівнем знань і можливостей учнів. Учитель повинен створити такі умови, при яких ці зовнішні суперечності успішно переборюються, сприяють просуванню учнів уперед. Неодмінною умовою цього є посиленість та відповідність матеріалу пізнавальним можливостям учнів [9].

Формування в учнів потреби в навчанні та інтересу до оволодіння економічними знаннями відбуваються завдяки сукупності педагогічних факторів та методичних прийомів. Один з найдієвіших факторів та методичних прийомів – особистість вчителя та працьовитість.

Розвиток мотивації до праці є передумовою

економічно відповідальної поведінки, оскільки людина, в якій мотивація до праці має належний рівень розвитку, усвідомлює потребу в трудовій активності, виявленні ініціативи, підприємництва, розумінні економічних законів і проблем суспільства та шляхів їх розв'язання, готова до соціальної творчості, самореалізації в ринкових відносинах.

Праця є джерелом фізичного та соціально-психічного розвитку людини. Тому важливо виробити психологічну готовність особистості до праці. Але слід пам'ятати, що любов до праці тісно пов'язана із загальним розвитком особистості, вимагає моральності праці та її суспільно корисної спрямованості. За таких умов можливе формування трудової свідомості і активної трудової позиції.

Для розвитку інтересу до економічних знань в учнів важливим є створення такої ситуації, коли учні переживають задоволення від успіхів у навчання.

Висновок. Домінуючим завданням економічно відповідальної поведінки є формування такого способу мислення, поведінки і діяльності, що підпорядковується економічним і етично правовим засадам суспільного життя. Своєю чергою, предмети соціально-гуманітарного циклу завдяки оновленню вимог навчальних програм дедалі більше стають потужним засобом для формування економічно відповідальної поведінки. Саме предмети соціально-гуманітарного циклу за умови творчого підходу педагога здатні стати підґрунтям формування зазначеного типу поведінки, що може значною мірою вплинути на подальше життя вихованців у цілому та їх соціальну адаптацію зокрема. Саме тому виникає потреба в теоретичному і методичному узагальненні можливостей формування економічно відповідальної поведінки під час вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу.

1. Аменд А.Ф. *Стан і розвиток теорії і практики економічного виховання школярів.* – Челябинськ: Вид-во ЧГШ, 1988. – 71 с.

2. Гершунський Б.С. *Толерантність в системі ціннісно-цільових пріоритетів освіти* // Педагогіка. – 2002. – №7. – С. 3 – 12.

3. Горб В.Г. *Теоретичні основи моніторингу освітньої діяльності* // Педагогіка. – 2003. – №5. – С. 10 – 14.

4. Захарова О. М. *Усна народна творчість як засіб активізації інтересу до основ економічних знань* // Економіка в школах України. – 2008. – №2. – С. 7 – 9.

5. Дубровіна Г.Г. *Соціальні цінності і соц-*

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ СУТНОСТІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

іальна поведінка // *Економіка. Питання шкільної економічної освіти*. – 2003. – №3. – С. 20 – 24.

6. Ільєнко Л., Кротова Л. Оцінка і прогноз формування етичних якостей школярів // *Директор школи: Експрес-досвід: Додаток до журналу*. – 2001. – №4. – С. 36 – 38.

7. Колесникова М.М. Коровникова Л.М. Я починаю свій бізнес // *Економіка в школах України*. – 2007. – №6. – С. 41 – 43.

8. Прокопенко І. Людина у світі економіки та бізнесу. – *Харків: Основа*, 1995. – 310 с.

9. Пустовійт Р. Педагогічні умови формування підприємницької культури у старшок-

ласників: Автореферат. – *Київ*, 1997. – 24 с.

10. Кремень В. Освіта і наука України: інноваційні аспекти. – *К.: Грамота*, 2005. – 448 с.

11. Кремень В. Освіта і наука України: шляхи модернізації. – *К.: Грамота*, 2003. – 216 с.

12. Самохіна А. Активні методи навчання // *Економіка в школі*. – 2002. – №3. – С. 29 – 36.

13. Уткіна В.І. Франко та економіка // *Економіка в школах України*. – 2006. – №11. – С. 23 – 24.

14. Шпак А.Г. Організація економічної освіти і виховання учнів. – *Київ: Радий. школа*, 1987. – 128 с.

Андрій Скутін, магістрант педагогічно-індустріального факультету

ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”

Київська область

м. Переяслав-Хмельницький

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ СУТНОСТІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті досліджується актуальна проблема педагогічної освіти, обґрунтовується важливість розвитку та формування творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання. Аналізується досвід провідних вчених-педагогів та вчителів трудового навчання у формуванні творчої особистості учнів.

Постановка проблеми. Відповідно до закону України “Про освіту”, який передбачає забезпечення належних умов формування творчої особистості та її гармонійного розвитку залежно від індивідуальних особливостей, здібностей, соціально-педагогічних умов, інтересів самої дитини та її батьків; виникає необхідність здійснення колективом викладачів навчального закладу відповідної цілеспрямованої, наполегливої навчально-виховної роботи зі здійснення поставлених завдань.

Середовище, що оточує дітей і дорослих, постійно змінюється. Сучасні вимоги до професійної праці вимагають від людини знань та умінь, набагато більших від тих, які передбачені базовими навчальними програмами, при цьому все більше уваги приділяється творчому аспекту праці, ніж репродуктивному виконанню поставлених завдань.

Виходячи з цього, національна освіта та виховання все більше повинні спиратися на розвиток творчої особистості, багаті своїми можливостями в оволодінні професіями, у раціоналізації своєї

праці та найбільш розумному і прогнозованому розв’язанні всіх тих завдань і проблем, які ставлять перед кожним працівником сучасні виробничі умови. І тому сьогодні особливо важливо, щоб на формування творчої особистості брали орієнтир всі наші педагогічні працівники, починаючи від працівників дошкільних закладів.

Основним завданням для розвитку творчих здібностей учнів загальноосвітніх навчальних закладів є свідомий, цілеспрямований відбір засобів викладання і створення умов для навчально-виховної діяльності, які б забезпечували формування і розвиток творчих здібностей учнів на заняттях трудового навчання. Особливе місце відводиться формуванню творчих здібностей учнів, які вже мають певний запас знань, умінь і навичок з основних видів навчальної діяльності. Тому для розвитку творчих здібностей на даному віковому етапі, враховуючи психолого-фізіологічні властивості підлітка, потрібно проводити цілеспрямовану навчально-виховну роботу, яка була б орієнтованою на формування в учнів інтересу до даної